

Цередплата

на «РУСЛАНА» вноситься:

в Австрії:

на цілий рік	20 кор.
на пів року	10 кор.
на чверть року	5 кор.
на місяць	1-70 кор.

За границю:

на цілий рік	16 рублів або 36 франків
на пів року	8 рублів або 18 франків

Поодиноке число по 16 сот.

РУСЛАН

«Виреш ми очи і душу ми виреш; а не возьмеш милости і ври не возьмеш,
бо русько ми серце і ври русько» — В Русланових псалмів М. Пашкевича.

Виходить у Львові що дня крім неділь і руських свят о 5¹/₂ год. пополудни.

Редакция, адміністрация і експедиция «Руслана» під ч. І. п. Домбровського (Хорунщини), Експедиция місцева в Агенції Соколовського в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє. — Рекламы неопечатані вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в «Надсланим» 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 3) с. від стрічки.

Грізне положенє в Альбанії.

(X) В суботнім числі згадали ми про новий дипломатичний успіх Росії на Балкані, який она досягнула переведенєм ехекуатур для новоутвореного консуляту в Митровиці, недалеко боснійско-герцоговинської границі і вказали при тім на небезпечність сего для Австрії. Тепер показує ся, що уділенє ехекуатур для російського консуляту зробило вельми немиле вражінє в політичних кругах австрійських, котрі се уважають дипломатичним підступом Росії на Балкані, що може австрійським інтересам в Альбанії заподіяти чимало лиха. Іменно троха опізнено відозвав ся в сій справі Pester Lloyd. Сей півурядовий дневник доходить до само про себе зрозумілого висновку, що Австро-Угорщина, яка має в згаданій області не менше важні інтереси, як Росія, повинна подумати про заснованє консуляту австро-угорського в Митровиці. Pester Lloyd справедливо зазначає конечність самостійної репрезентації австро-угорських справ на Балканьскім півострові, однак нагадує в тім случаю пізного Івана — і се не одинока справа, в якій наша монархія приходить до свідомости, але звичайно post festum.

Заснованє російського консуляту в Митровиці викликало також поміж альбаньським населенєм велике зворушенє, так що ще вагають ся мимо уділеня з турецького боку ехекуатур приступати до дійсного відкриття. Альбанці вважають заведенє російського консуляту обидою для почутя самостійности і понукувані причутєм опирають ся, щоби в серці їх краю розложена ватра мала скорше або пізнійше знівечити їх політичні відносини. Звідтам звіщають, що населенє під проводом альбаньского ватажка Іфи Больфінаца рішило ся навіть опирати приказови султана. Сей ватажок не пішов на зазив султана до Царгорода, але готовить ся до оружного опору турецьким військам. В тій цілі згромадив около 2000 Альбанців з околиці, укрупив свій дім в селі Болетині і нагромадив там подостатком поживи і вовних засобів. Свій гарем переніс він до села Баки недалеко Іпеку. Він відгрожує ся, що сейчас убє російського консуля, скоро лише сей явить ся там. Сі погрози спонукали султана наразі відрочити впровадженє консуля, щоби не доводити до проливу крові. Думають однак, що опір Альбанців проти установи російського консуляту викликаний тайними турецькими впливами. Се є лише здогад, бож. Туреччина дуже добре знає, що тим напитала би собі чималого клопоту. Тут очевидно ворухить ся лише елементарне почуванє політично ще незрілого народу. На всякий спосіб сї події на альбаньській землі замітні тим, що щораз більше трудностей і клопотів заподівають Туреччині.

Про події в Альбанії і проти-австрійску агітацію одержала що йно Reichswehr вельми цікаву допись, з якої подає лише частину (позаяк не надає ся в цілости до оповіщення). «Бльокованє італійського консу-

ляту в Яніні не означає нічого иньшого як зорганізований протест з боку Черногори; се має послужити слушним поводом до евентуальної інтервенції в Альбанії. Треба ще приготувити ся на иньші зачіпки, а австрійське правительство повинно пильну бачність звертати на сї події, инакше може бути заскочене немилими несподіванками. Супроти нинішних обставин було би се вельми вказаним, щоби Теодо було зовсім замкнене для приватних. Італійський консулят в Грузії (Травоза) безнастанно пильнує щоби закупувати ґрунти в Теодо або наймати, а також Черногорці заходять ся коло того, щоби там поселити ся. Коли подумаємо над тим, що Теодо віддалена лише чотири години від Антиварії, то мусимо признати, що таке населюванє непевними політично чужинцями не є таке невинне».

Сї вісти показуюють, що вулканічний ґрунт Балканьского півострова (розуміємо се в політичнім значіню) може зовсім не сподівано довести до поважного замішання, тим то загроженє міністерство австрійське повинно пильну звертати бачність на ті відносини, щоби Австрія не опинила ся в ролі пізного Івана.

Шкільництво народне в перемиській епархії в р. 1848. і 1849.

Всі прочі школи парохіяльні були під надзором гр.-кат. консисторії. Спеціально вказані суть в слідуєчих округах:

1) Комарнянський. Є більше як 60 громад і 20 священників, а лишень 10 шкіл. В Купно-вчачах, Гошанах, Хищевичах, Коропужі суть учителі, що покінчили в Перемишлі інститут для учителів і дяків а учили по руски, німецки і польски, а в Хліпцях, Чайковицях, Березю, Комарні, Кропельниках учили дяки по руски, а лишень дещо по польски.

2) Бирчанський. В Улючи, Липі, Пятковій і в Добрій учать дяки, що покінчили інститут в Перемишлі, по руски і по польски.

3) Добромильський. В Грозьовій, Ломній, Міговій, Новім місті, в Папоротній, Бориславці, Предільниці, Тростянці і Войтковій.

4) Каньчущий. В Дембні і Курилівці учено по польски, а лишень руского читаня і співу.

5) Мокрянський. В Мокрянах, Сільці, Лужку, Прусах, Городищі, Волощи, Луці, Білинї, Літній були школи парохіяльні. Не було ще шкіл і науки в Урожі, Ступниці, Дублянах, Грушові, Бикові, Тивові і Монастирці.

6) Ліско. Загально сказано, що є 14 шкіл а лишень 2 учителів, що покінчили інститут на учителів і дяків в Перемишлі.

У всіх прочих, загально сказано, що школи парохіяльні остають під гр.-кат. консисторією, учать по руски а тільки вказані суть недостачі.

Перетворенє шкіл парохіяльних на тривіальні з введенєм викладової мови рускої і організація шкіл починаєть ся з р. 1848, а доказом сего є нота уряду окружного в Самборі з 16. мая 1848 до латиньскої консисторії, оперта на президіяльнім розпорядженю з 11. мая 1848 ч. 6286, а се на §. 4. засадничих законів цїсарських Австрії. На сій підставі наука в школах тривіальних має ся відбувати в мові матерній населеня, а де є мішане населенє польське і ру-

ське або польсько-німецке, руско-німецке — в двох мовах. Учителі сих шкіл є обовязані за осібним винагородженєм учити ті діти, котрі сего бажають в годинах позашкільних і по німецки.

Поручено існуючі школи парохіяльні замінити на тривіальні і постаратись о дотацію. Оперті на тім розпорядженю змаганя Русинів в цілі введеня рускої мови, яко викладової в декотрих школах, а то в тих місцях, де була більшість гр.-кат. обряду, викликали численні жалоби до центрального правительства.

Примір: Губернія 4. грудня 1848 ч. 86443. До губернії вплинула жалоба руского народного агромаджєня (Volksversammlung) що-до науки рускої мови в школах головних і тривіальних, о усуненє учителів, що не уміють рускої мови. На се звязаленє вплинула оборона латиньскої консисторії з 18. грудня 1848.

Учителів усувати не може задля незнаня рускої мови, однак розпорядила, аби зголосили ся учителі, що уміють руску мову і їм поручила науку єї по школах. Иньшої кваліфікації не може жадати, лишень щоби привняли на себе обовязок науки рускої мови. Обсаді науки рускої мови учителями відповідними не противить ся, бо се улєкнить другим учителям працю. Застерегає ся проти вмішуваню до шкіл позістаючих під єї надзором, до права іменованя учителів, введеня викладової рускої мови, усуненя учителів задля незнаня рускої мови. Виказує, що від давна руска мова була лишень в устах народу і що доперва від педавна суть змаганя розвою єї мови, та що тільки деякі мужі через виучуванє ся мови з старих памятників, знає єї. Що-до піднесеня рускої мови в школах, зістаючих під єї юрисдикцією, не має иньших средств, як тільки, щоби учителі самі присвоювали собі знанє єї мови.

Вкінці виказує, що у всіх школах є меншість учеників Русинів з виїмком одної (не подано, котрої), рівнож сумніваєть ся, чи через обсаду такими учителями, що знають руску мову, буде більший хосен з науки.

Латиньська консисторія, посідаючи надзир над школами головними по містах і тривіальними, що були по менших містах, боронила свого права посіданя, поодинокі же надзори місцеві, опираючись на розпорядженя властей і числі дїтїй руских домагали ся через деканальні надзори і консисторію підчиненя їх своему надзору. В сїм напрямі веде ся спір в дальших літах з малим успіхом для сторони рускої.

За те рішучо розвиває ся руска школа народна по селах. Надзори шкільні окружні стремлять до заводженя шкіл парохіяльних і тривіальних по селах, а консисторія в Перемишлі заводить так звану препаранду в цілі приготуваня відповідних сил учительських.

Доказом, як поступила організація шкіл в сїм часі, свідчать бодай два наведені справозданя з 1851. і 1853.

Вже в 1851. в окрузі (деканаті) шкільнім мокрянським було 9 шкіл тривіальних а 7 парохіяльних. Тривіальні були в Сільці, Нагуєвчачах, Бронци, Якубовій Волі, Опаці, Підбужжї, Дорожові, Татарях, Ясениці сільній.

Парохіяльні в Білинці малій, Білинї, Лужку, Луці, Городищу, Волощи і Прусах. В тім самім деканаті в 1853. році перетворювано школи парохіяльні на тривіальні, як в Білинї великій, де громада обезпечила дотацію учителя 1) грїшми 100 зр. 2) збіжжєм 31 зр. 15 кр. 3) ужитком з го-

рода 4 зр., від місцевого пароха 2 зр., разом 137 зр. 15 кр., а на опал 250 вязанок соломи, або тростини, сторожі шкільного і будинок шкільний.

В дрогобицькім бачимо в 1853. р. вже 10 шкіл тривіальних, прочі парохіяльні. Тривіальні суть в Болохівцях, Гаях, Доброгостові, Кавську, Лішній, Модричі, Оровім, Сільці, Стебнику, Уличнім. Учителі були вже сталі а лишень 2 провізоричних і 1 помічний. Платня виносила 100 зр.

Ведено знов переговори о заснуванє нових шкіл парохіяльних пр. в Ортиничах і Билюкові, в котрих громада опиралась при давній дотации.

Удержанє учителів в школах парохіяльних, хотяй забезпечене вже постійною дотациєю, (не було всюда однакове, залежало оно від місцевих обставин, прихильности і впливу місцевого надзору с. є. св'ященника на громаду. Однак всюда було оно низьке. Возьмім приміром акт організаційний школи парохіяльної в Бикові, надзору дрогобицького з 1844. В Бикові обов'язує ся громада доплачувати дякови за науку по 6 кр. конв. м. від номеру і гарнець збіжа. Вичислено, що Биків з дочерною Глинне числить 166 номерів, тож разом виносила би дотация 33 зр. 12 кр.

Кваліфікація учителів шкіл тривіальних.

Пригляньмо ся тепер, якої кваліфікації вимагали від учителів шкіл тривіальних.

По укінченю школи головної, або кількох класів гімназіяльних вступив кандидат на курс педагогічний, що був при ц. к. окружній головній школі в Перемишлі а рівночасно міг бути в інституті учителів і півців в Перемишлі, що затверджений був Его ц. к. милостию 24. серпня 1818 р.

При кінці року складав іспит. Іспит на курсі педагогічнім обнимав теорію і практику. З теорії питали: 1) засад научаня, 2) німецьке писанє, 3) латинське письмо, 4) канцелярийне письмо, 5) правопис, 6) вимову, 7) німецьку граматику, 8) рахунки, 9) каліграфію, 10) польську граматику.

З практики: 1) Пізнаванє букв, 2) методу силабізованя, 3) методу читаня, 4) методу каліграфії, 5) методу правопису, 6) методу диктанда, 7) методу німецької граматики, 8) методу рахунків, 9) роди писаня.

Подібно відбував ся іспит в інституті учителів і півців, а свідокство виставлювано від директоріяту іспиту учителів і півців при церкві соборній.

Іспит обнимав слідуючі предмети: 1) правило обученя, 2) способи викладу предметів учебних, 3) науку віри, 4) граматику руского язика, 5) граматику польского язика, 6) граматику німецького язика, 7) правописанє, 8) численє, 9) скоропись руску, 10) скоропись польску, 11) скоропись німецьку, 12) науку співу церковного осьмогласного, 13) співу ірмологійного, 14) типика (уставу церковного), 15) вимову.

На підставі такого іспиту діставав кандидат посаду провізоричного помічника учителя при школі тривіальній.

По річний практиці здавав іспит практичний перед висшим надзором шкіл в Перемишлі. Іспит сей був письменний і устний, а обнимав переважно засади научаня, обичаєве веденє молодєжи, карність шкільну, постушованє (методу) при научаню предметів шкільних, приписаних для школи. На підставі одержаного свідокства одержував сталу посаду при школі тривіальній.

Дотеперішній однорічний курс педагогічний не вистарчав на відповідне підготованє учителів, тож в р. 1849. бачимо змаганя заведеня дволітних курсів, бодай для учителів шкіл головних і тривіальних. Міністеріяльне розпорядженє з 1849. р. з 21. серпня до ч. 5216. признає великі заслуги власти духовної около підвигненя шкільництва народного а також підготованя сил учительских. Рівночасно кладе натиск на розширенє курсів педагогічних і бажає заведеня дволітної науки, задержаня науки німецької мови і стилістики побіч матерньої, і співу, особливо церковного. Звертає увагу на заосмотренє габінетів, як взірцями і моделями до рисунків, фізикальними приладами, книжками, збірками мінералів, рослин, мапами і т. д. а також установа стипендій для кандидатів учительских.

На учителів шкіл головних вимагали иньших іспитів, а що о школах головних подам окрему розвідку в II часті, тож і кваліфікацію сих учителів окремо викажу.

(Конець буде).

Підойма польонізації

Ключі і проєкти до польонізованя галицької Руси стають облікати ся в реальні діла. На початок, як точку виходу для тої гакати, вибрано чи з розмислом, чи задля локальних відносин: теревовельський повіт. На всякий спосіб се дуже хитро та розважно, бо Теревовельщина належить до найпліднійших околиць Поділя, а при тім лежить посереду, начеб в єго серци, так що звідтам кожда операція на всі сторони до примєжних повітів стає легша.

В Теревовлі, як доносить *Słowo polskie*, відбуло ся дня 15. серпня с. р. *перше польське віче селян і міщан теревовельского повіту*. Віче було довірочне, за запрошенями, отже ані числа, ані складу єго не можна сконтролювати, але вже те, що обширне справозданє не подає жадного числа, стає доказом, що се віче було зовсім нечисленне і властиво не заслугує на назву «віча». Бо і звідкиж набрати там стілько «польских влосцян!» От зіхало ся кільканадцять органістів і різників-Мазурів та їх згінників на запрошенє шовініста кс. Корженьов-кого, пароха Теревовлі і під єго проводом відбули «поуфне зєбранє».

Отже не своїм складом стає се віче грізним для нас, але способом трактованя суспільних і економічних квестій. Передовсім віє з тих нарад непримиримий і гакатистичний дух супроти Русинів, а відтак видно хитрий намір визискати усі средства і користи, які геґемонічне становисько в краю подає Полякам на виключну користь «польского влосцянїна», або хто таким признає себе, а на усуненє і знищенє корінного руского населеня.

Поминаючи цілий хід нарад, описаний в *Słowi polski* м, подамо лише ухвалені там резолюції, з яких видно, якими дорогами та якими способами думає іти польска гаката, аби без ухвалюваня «колонізаційного фонду» могла осягнути ті самі висліди.

«Польські селяни — ухвалено там — зібрані на зборах дня 15. серпня 1902. в Теревовлі, піддаємо під розвагу більших земельних властителей внесенє, чи не признали би так, як і ми, відповідним в разі видержавленя своїх дібр, віддавати їх *спількам польских рілників*».

Висказуємо бажанє — ухвалено дальше — щоби закон про рентові оселі, зреформований корисно для люду, увійшов як найскорше вжитє, при чім при розпарцельованю ґрунтів, походячих з польских рук, *польські селяни східної Галичини мають бути узгляднені на першім місци*.

Просимо Товариство «Людовой Школи», щоби по селах *закладало для нас читальні*, при яких ми мали би католицькі склепники, щадницї і позичкові товариства, кулка рілничі, через які ми продавали би всякі товари без торгових посередників, набували ліпші раси худоби і закладали зародкові курники в ціли розповсюднюваня ліпших гатунків дрібної птахів».

Коли зважимо, що се ухвалюють «польські влосцянє східної Галиції» з просьбою, аби се все стало ся для них, а на всі ті економічні реформи підуть обильні краєві субвенції — то зрозуміємо ясно цілий дотеп хитро зааранжованого, теревовельского «віча». Хрупі і бараби вже там десь аж облизували ся на саму надію тих ріжних дурничок, які їм усміхають ся за їх «польскость».

Тож они і на неї не забули і ухвалили дальше: «В справах просьвіти домагаємо ся, аби в сільских школах: а) *учено більше польского язика* (!), б) висказуємо подяку кс. арцибіскунови за заопікуванє ся наукою релігії в сільских школах». Щоби учено також більше по німецьки в двох послідних роках, сего віче не приняло, хотяй було поставленє таке внесенє. Дальше ухвалили підпирати польских влосцян *в будові косярліків і жадити на со. ціль субвенцій з релігійного фонду*, а в самій Теревовлі оснувати *науково-виховавчу бурсу імени: «Бартоша Гловацького для синув влосцях польских»*. Вкінци висказано там протест против називаня Русинами

латинників, які говорять дома по руски, бо хоть «они є змушені говорити по руски — то се ще їх зовсім Русинами не чинить». Остаточню вибрано там комітет з 24 членів, який має скликати збори і наради в ріжних місцевостях і ширити сей гакатистичний рух з долини, щоби він зміг успішно підперти гакатистичні затї, пропанговані з гори.

З бразилійської України.

Невідраднє вістка з Бразилії, яка дійшла до нас чеєз курітибську *Gazet-y polsk-y*, наводить деякі думки загального значіня. Парана була доси одиноким закутком світа, де між Русинами не було звичайної їм кирині. Не було там ані москвофільства, ані царославних батюшків, не було партій собі ворожих, а польонізація, так з огляду на свою власну слабосильність, як і на освідомленє тамошних руских колоній — не мала до них приступу. Під проводом свого духовенства колоністи почали класти поволі підвалини задля розвою своєї руско-української суспільности.

І от, тепер і там заволікла ся наша пошесть. Радикали піднесли там голову і всівни на пусту фразу, що «сама віра не може заспокоїти потреби ХХ-віку» — почали під проводом п. Петрицького розбивати дотеперішню організацію.

Треба завсїгди мати на оці, що рускі колонії в Бразилії, се правдиво місійний край. Як бачимо з описів, церков там має за задачу не лише удержувати урівнь моральности на височині християнської науки, але доперва двигнути єго. Але не будемо тут говорити про духовий, про моральний вплив наших духовників на сях, Богом і людьми опущених бідних наших Бразилійців. Звернемо лише свою увагу на ті реальніші користи, які можуть дотеперішні духовні провідники подати нашим колоністам.

Ті рускі св'ятинї, що стоять на бразилійській землі, се вічний знак, що руский варід заустив у ню корінь і вже жадна сила єго звідтам не вирве. Се не кривда людска, панове бразилійські радикали, хоть може на них дав дехто і вдовину ленту, але єго радість і гордощі — як самі се засьвідчають. І певно, що одна проповідь св'ященника, арміненє до потреб колоністів, більше зробить між ними, чим десять книжок, прочитаних в голос в читальні, або десять учених рефератів діяльного делегата (коли би єго діяльність сягала так далеко). Не кажемо тим, що читальні там в Бразилії злишні, але ставити їх на рівні з церквою і казати, що ліпше би було за ті гроші і тою роботою ставити читальні — се міг би хиба божевільний.

І ті рускі св'ященники зі своїм високим образованєм, своїми горячими серцями до недолї переселенців, зі своїми чистими характерами і твердою, християнською етикою не є так само тьгаром і галасами бразилійских колоній, але їх потішителями і судцями, їх дорадниками і напаминателями їх любими гістьми і одинокими інтелігентними розмовниками. Чи могли би наші Бразилійці — так взявши на жидівський рахунок — мати між собою таких св'ятлих людей зі св'ятської інтелігенції за такі дешеві гроші? Бо щож ті св'ященники можуть мати від своїх парохіян? Василіяни маєтку не потребують для себе, бо кождий з них зложив обіт на убогість, а заспокоєнє їх скромних особистих потреб тут не може іти навіть в рахунок.

Найкрасній доказ на те є довіре і любов, з якими відзивають ся тамошні дописувателі про наших оо. місіонарів. І се не могло бути тайним п. Петрицькому, який прецінь разом з оо. Василіянами їхав через три чи чотири довгі тижні кораблем, і міг через сей довгий час спільного побуту і безвастанних зносин порозуміти ся з ними що-до найменших дрібниць якоїсь спільної акції. І певно що «Паранський комітет», висилаючи п. Петрицького, думав лише про таку спільну акцію на поли організації, а п. Петрицький і словом мусів не зрадити ся зі своїми якимись окремими «радикальними» плянами, коли став єго делегатом.

Про якийсь такий валєвродизм і подумати нам гідно, отже уважаємо се виступленє п. Пе-

тричкою як наслідок особистої амбіції. Ідучи до Бразилії, він може набив собі у голову, що там буде першим чоловіком, а прибравши титул доктора, сам повірив у свою велич. Позабув сердега на розумну приповідку: «Не хапай ся поперед, будеш атаманом». Бо то у нас часто на се не полягають: генералів повно, але добрим жовніром ніхто не хоче бути. Тому і народна армія іде в розтіч. Так і п. Петрицький, замість забрати ся до праці і придбати собі заслуг і довіря земляків на новій землі, зараз накинув ся на найвиднішого і найбільше заслуженого чоловіка, о. Кизиму, щоби... заняти його місце.

Се є та нещасна особиста політика під покришкою партійности, яка і тут в старім краю нас обезсилює. Але бодай там за морями, серед далекої чужини почуте народної карности повинно відозвати ся сильніше, вирівнати особисті ріжниці і перемочи партійну нетерпимість. В імя сеї народної карности, в якій лежить запорукка нашої сили і слави звертаємо ся до наших заморських братів, щоби сей спір, який вибухнув на стовицях *Gazet-i polsk-oj* — покінчили взаїмним порозумінням і згодою на гаразд бразилійської України, а не на радість наших ворогів дальшим взаїмним обвинюванем та клеветанем.

Чим дальше в ліс, тим більше дров, а чим довший спір, тим більше погани, тим тязше завернути. Дай Боже, щоби вже слідуєча *Gazeta polska* принесла якусь відрадійшу вістку обоїлнього порозуміння інтелігентних Українців в Бразилії.

Н О В И Н К И.

— Календар. Ві в торник: гр.-кат. Мінодори; рим.-кат. Теклі. — В середу: гр.-кат. Теодори преп.; рим.-кат. Герарда.

— Памятайте, Братя, на місію до Канади!

— Легати бл. п. Кардинала Сембратовича. З фондів записаних бл. п. Кардиналом Сембратовичем для руских бурс львівської архидієцезії призначили езекутори тестаменту на засіданню 18. вересня 1902:

1) для рускої Бурси в Тернополі	8.000 К.
2) " " " " Стрию	5.000 "
3) " " " " Бережанах	4.000 "
4) " " " " Бродах	2.000 "
5) " руского Товариства педаг. у Львові на бурсу ім. Кардинала Сембратовича	12.000 "
6) " Тов. «Русляк»	3.000 "
7) " " «Шкільна Поміч»	2.000 "
8) " рускої бурси ремісничої у Львові	2.000 "
9) " бурси дяківської у Львові	1.000 "
10) " Інститута св. Николая	1.000 "
11) " Тов. Руска Захоронка у Львові	1.000 "
12) " рускої бурси в Рогатині	300 "
13) " " " Ходорові	500 "
14) " " " Калуші	500 "

Заравом висказано бажанє, щоби підпомоги, уділювані ученикам, не були уважані за даровизну але за позичку, котру побираючі зобов'язують ся звернути в часі можливо найкоротшим, наколи дійдуть до становиска. — *Др. Стефан Федак.*

— З Тернополя пишуть нам: Заповіджений на день 14. с. м. вечерок з танцями а опісля відкликаний задля браку салі, відбуде ся дня 28. с. м., повеже Вповажані Паньство Громниці відступають на ту ціль кілька комнат і салю в своїм помешканю. Дохід з вечерка призначений тепер на будову «Народного Дому». Ціна вступу від особи 2 К, від родини з 4 осіб 6 К. Стрій вечерковий. Початок о год. 8. вечером. Окремих запросин не розсилає ся. О численну участь місцеву і замісцеву інтелігентцю просить Виділ. *Марія Рітійська, Марія Солтисова, Марія Вашкевичева, Емілія Крушельницька.*

— Личні вісти. Намісник гр. Півніський повернув до Львова. — Кравчий маршалок гр. Анд. Потоцький виїхав в стрийські гори. — Віцепрезидент намісництва п. Лідзь виїхав на відпустку.

— На стипендійний фонд ім. митрополита А. Шептицького, що має заснувати ся в Станиславові і служити для образованя селян на примірних господарів, зібрано з поменших жертв в I. половині 1902. року — дальші складки в квоті 313 К 80 сот.

— Стан вдовичо сиротинського фонду по св'ященниках перемискої епархії з кінцем I. півроку 1902 вносив в цінних ефектах 350.920 К і готівкою 15.918 К 71 сот. Готівка була уміщена: На книжочках перемискої щадниці 97 К 61 сот., на двох книжочках тамошного товариства «Віра» 10.538 К 68 сот. і 4.600 К і в відручній касі 682 К 42 сот.

— Кравці побили ся. В суботу вечером мали відбути ся в салі «Гвязди» при ул. Францішканській у Львові збори членів Каси кравецких помічників. Предметом нарад мав бути вибір нового виділу та евентуальне розв'язанє товариства. Сейчас по отвореню зборів настала суперечка межі двома противними партиями, так що комісар мусів розв'язати збори. Коли зібрані виїшли на улицю, настала між ними спершу суперечка а опісля прийшло до бійки на палиці, парасолі, кулаки і т. и. Бійка була завзята, бо кількох челядників побито до крови. Раненими заняла тя ратункова стація, а поліція списала з ними протокол.

— Пригоди на провінції. В Самборі стрілив до себе в самоубійчім намірі правник Леопольд Людвик, одинокий син радника двору. Мимо енергічної помочи лікарської, о яку сам стріляючий благав, не повело ся спасти його від смерти.

В Торчановичах коло Самбора вибухнув дня 9. с. м. огонь в домі Максима Оляча і знищив дві загороди. Шкода виносить понад 1000 К.

Село Калагарівку, гусятинського повіта, навістила оноді страшна повінь і знищила кільканацять стоділ разом зі збіжжєм. Вижате збіжжє на полях понесла вода сьвітами.

У вязниці в Золочеві, де сидить еще понад 200 страйкарів, випускали їх оноді по обіді на прохід на подвірє. Гринько Мороз, господар з Милатина старого, жонатий, отець 3 дітей, сів на поручє, щоби спустити ся на діл, але стратив рівновагу, упав з I поверха на голову і так її розчерепив, що аж мозок правим ухом витікає. При тім зломив собі еще обойчик і руки. Нема для него ніякої надії.

— Фінансовий упадок в Португалії зайшов вже так далеко, що правительство перед кількома роками заставило в банку всі коронні дорожочінности за 25 мільонів франків. Тепер банк жадає викупна заставу і загрозив правительству, що оголосить цілу справу публично. Однак, як видно, скандаль виявив ся без участі банку.

Посмертні [†] оповістки.

— *Др. Іван Пауликов*, старший залізничний лікар в Сараєві в Босні, син о. крилошанина і пароха Успенської церкви у Львові, упокоїв ся дня 17. с. м. 51. році житя. В. с. п.!

Телеграми.

Бруселя, 22. вересня. Нині привезуть ту зі Спаа моці пок. королевої. На похорони прийхав король Леопольд і графиня Льоний.

Льондон, 22. вересня. Daily Telegraph доносить, що в перших днях падолиста цїсар Вільгельм відвідає короля Едварда VII в Сандрігамі.

Познань, 22. вересня. З Ченстохови доносять, що поручникови, який без причини казав стріляти до населєня підчас послїдних розрухів, виточено слїдство.

Париж, 22. вересня. В Альжирі стрілив до себе в самоубійчім намірі князь Трубецький з Росії і легко ранив ся.

Аделаїде, 22. вересня. В цілій полудневій Австралії дало ся оноді чути сильне землетрясенє.

Наука, штука, література.

Нові книжки.

Уїльям Шекспір: Король Лір. Переклад П. А. Куліша, виданий з передмовою і поясненнями д-ра Ів. Франка. Накладом «Українсько-рускої Видавничої Спільки», Львів 1902. Сторін XVI + 164 вісімки.

Се 44-ий том «Белетристичної Бібліотеки» а рівночасно новий цінний дарунок для нашої читаючої публіки. Переклад сеї без сумніву найвельчачійшої і для загалу найбільше зрозумілої трагедії Шекспіра не уступає в нічім виданим доси перекладам Куліша, одного з найліпших знатоків української мови. Річева передмова д-ра Франка та поясненя мевше ясних місць і зворотів підносять чимало вартість книжки. Для наших молодих письменників, особливо-ж тих, що пробують своїх сил на поли драматичнім, являєсь вона подвійно вартісною. В їх руки віддаєсь новий архитвір безсмертного генія в питомій мові, відтак класичний взорець драматичної літератури. А завдяки «Видавничій Спільці» мають они сих взірців споре вже число. Поривати ся до драматичної творчости без їх

повного перестудіованя було-б що найменше сьмішним.

Вельми відрадною проявою в діяльности «Видавничої Спільки» є заведєне серії «Літературно-Наукової Бібліотеки», в якій протягом розмірно короткого часу видано доси 36 книжочок ріжнородного та все цікавого змісту. Осє перед нами шість послїдних випусків:

Гомерова Іліяда. Рапсодія В. Переклад *Петро Байда (Ніциньский)*. Сторін 70 шіснацятки. Ціна 35 сот.

Т. Г. Масарик. Ідеали гуманности. Переклад Ф. Королевский. Сторін 96 шіснацятки. Ціна 35 сот.

Люкїян із Самосати. Юпітер у клопотах. Гумористичний діялог. З грецкого переклад др. Тадей Мандибур. Сторін 59 шіснацятки. Ціна 35 сот.

М. Костомарів. Письмо до видавця «Колокола» з передмовою М. Драгоманова. Переклад з російского В. Гнатюк. Стр. 37 шіснацятки. Ціна 20 сот.

Микола Гоголь. Вій. Переклад з російского Ф. Королевский. Сторін 91 шіснацятки. Ціна 40 сот.

Ів. Раковський. Вулькани. Стр. 46 шіснацятки. Ціна 20 сот.

Що-до першої книжочки «Гомерова Іліяда, рапсодія В» можна однак виразити здивованє. Пощо її видано? Повний переклад Іліяди та Одисеї виїшов перед кількома роками, така зпід пера Ніциньского. Понадто маємо переклад «Іліяди» Руданьского. Чи справді поновне виданє другої рапсодії «Іліяди» було викликанє тепер якоюсь потребою? Позволю собі сумнівати ся. Хто бажає пізнати твір Гомера, сей певно посягне за его цілість, в якій доперва зможе виробити собі якийсь суд, відкрити ту класичну красу, якою дехто так любує ся. В одній, і то не конче щасливо дїбраній рапсодії се ему ледви чи удасть ся. Впрочім сам малий формат книжочки протестує найліпше против класичного гексаметру, якого кожний стих треба було переломити, так що книжочка виїшла обємом цілком непотрібно вдвоє більша, причім сорокатиий вигляд вражає немилу і прямо утрудняє читанє.

Гумористичний діялог «Юпітер у клопотах» міг був також лишитись непереложним, а принайменше не конче потрібував виїти до «Літературно-Наукової Бібліотеки». Він може бути для фільолога вельми дотепним, глузованє із старинної мітології може видаватись ему незвичайно острою сатирою, та проте для читача XX віка являєть ся він страшно нудким і неінтересним. Се гарно, що редакція старасьє добути дещо і з літератури старинних часів, так кожний признаєть, що й там можна найти чимало материялу для сучасного загалу далеко цікавішого та нашому духови часу більше підхожого. Археографічні документи нехай втішають спеціалістів-фільологів.

Зате книжочкою Масарика «Ідеали гуманности» заслужила собі редакція на велику подяку. Се безперечно найцінніший зі всіх доси виданих випусків «Літ.-Наук. Бібліотеки». З незвичайною ясністю викладу та глибоким знанєм предмету виказує ческий учений, що ідеал гуманности, людяности є основою всіх змагань нашого часу. Почав ся він від ренесансу та реформації як зовсім новий етичний і соціальний елемент людської думки і побіч християньского став тим жавотворним ферментом, з якого витворила ся вся новітша філософія, вся новітша література всіх народів, вся поступова політика. Той ідеал неоднаковий в ріжних часах та у ріжних народів. Англіїці виобразували его доси найбільше всесторонньо з філософічного, етичного, соціального та релігійного огляду. Французи кладуть вагу на політичну сторону, Німці на філософічні та літературні основи. Серед славянських народів мають Росіяне релігійно соціальний, Поляки національно-політичний, а Чехи культурно просвітний ідеал людскости. Автор переглядає цілий ряд етичних систем, почавши від соціалізму, який у своїх найдальших цілях є одним із численних гуманітарних рухів, вдаєсь в критичну оцінку всяких противних соціалізови, політичних і літературно-артистичних рухів, з усіми можливими вискоками, як субективізм, індивідуалізм, его-

їзм, лібералізм, анархізм та нігілізм; далі заста-
новляється над етикою утилітаризму і приходять
вкінці до природничого еволюціонізму, як оста-
точної, раціональної ідеї, яка велить нам вірити
в поступ, в те, що живе одиниці як і загалу
поправляє ся, видосконалюється, що йде шо-
раз до лішого. Ся еволюційна наука має в со-
бі щось прямо релігійного. Люди приймають її,
так як прийняли віру в безсмертність душі. І хоч
рівночасно з тим людський ум огортає по-
декуди песимізм, що правда штучний, бо ви-
кликаний переситом та бездіяльністю життя,
хоч ще й тепер голосять ся в деяких вер-
ствах аристократичний індивідуалізм (Штір-
нера, Нічшого), так загалом можна сказати, що
при всій розстайності поглядів люди виробля-
ють в собі чимраз яснійші ідеали гуманности,
які присвечують їм в усіх бажаннях та стремлі-
нях. — Як бачимо, книжочка Масарика се ко-
роткий огляд людської думки з усіма її відміна-
ми за найновіших часів, а що написана майже
популярно, так рішучо повинна знаходити ся в
руках кожної інтелігентної людини. Для образо-
ваних філософів подає вона досконалий, су-
цільний витяг того всего, що ніколи не повин-
но ся забувати, для менше очитаних вельми
присутній, ясний начерк того, що кожда інте-
лігентна людина з сеї області повинна знати.
Подава при кінці книжочки література стане
цікавійшому читачеві, який в поодиноких, ав-
тором порушених питаннях схоче почитати ся до-
кладнійше, в добрій підмозі. Бажати-б лише,
щоби редакція «Літ. Наук. Бібліотеки» випуска-
ла сего рода брошурок як найбільше. Часто од-
на така брошурка принесе читачеві більше хи-
сна, освітити його ум краще, чим кілька сухих,
заковязлих томів.

Письмо Костомарова до видавців «Колокола»
написане в 1860. р. в самім розгарі виміни дум-
нок між видавцем «Колокола» Герценом а ріж-
ними польськими діячами над польско-руським
питанем. Подає воно характеристичний на свій
час погляд на історію України, зазначає окре-
мішність української нації, і пояснює мету того
політичного напрямку, що звав ся «Кирило-Ме-
тодієвским Брацтвом», та стремління кружка «у-
країнофілів», що групували ся в початку 60-их
років коло петербурської «Основи». — Передмо-
ва Драгоманова кидає цікаве світло на історію
свободолюбних рухів на Україні в першій поло-
вині 19-го віка, причім вказує на деякі хибні в
національних змаганнях тодішних Українців. —
Видане згаданого письма Костомарова являєть
ся нині на часі. Український народ в Галичині
приходить до чимраз більшої самосвідомости
і в борбі з хижакими сусідами, особливо-ж
нашими ренегатами, отже такі брошурки навіть
інтелігентнійшим верствам дуже пригожі. Нале-
жить сподівати ся, що «Видавничая Спілка» ви-
дасть невдовзі цінну для кожного Українця сту-
дію Костомарова п. з. «Дві рускі народности».

Переклад оповідання Голола «Вій» був дру-

кований первісно в фейлетонах «Діла» і добре
вчинила «Видавничая Спілка», видавши его те-
пер окремою відбиткою. Є се чи не найлучша
Гололева повість з українського життя.

Рівнож розвідка Ів. Раковського «Вульгари»
заслужила вповні на відбитку з «Літ. Наук. Ві-
стника». Написана дуже річево, з углядненем
найновіших дослідів та гіпотез на поли вуль-
ганології.

Взагалі «Видавничий Спілці» за її живу, ру-
хливу діяльність належить ся цілковите призна-
не. Нині вже ніхто не сміє твердити, що наша
публика читає Крашевського або переклади за-
граничної мізерії, бо не має питомих книжок.
Видавничий рух а рівночасно літературна продук-
ція змогла ся у нас в останнім часі до того
ступня, що можуть безпечно заспокоїти духові
потреби широкого загалу. Не хочу сим зовсім
відмовляти хосенности читання чужих авторів,
навпаки познакомлене з лучшими авторами чу-
жих літератур є обовязком всякого. На жаль, в
наших інтелігентних домах знаєть ся про чу-
жих авторів так як про наших. Се міг би по-
свідчити кождий, хто мав змогу побути в сих
домах, особливо на провінції. А як той інтелі-
гентний загал интересуєть ся нашими авторами,
можуть знов посвідчити переповнені мага-
зини наших книгарень. З самими-ж книгопро-
давцями на сю тему й не говорити, бо у них
наша публика має постійно як найгіршу опінію.
Біда, брак свідомости, темнота... Отсе менше-
більше причини, якими кождий буде оправдува-
ти сей невдарадий стан. А про найважійшу
причину трохи се кождий забуде. Політика! Так
є, політика убиває серед нашої публики літера-
турне заінтересоване. Ми всі так заглиблись,
так потонули у всякого рода справи виборчі,
страйкові, процесові, сецесійні, соймові і т. д. що
не маємо прямо часу займатися такими дурницями
як література. Нехай виходить що року сто разів
більше книжок, чим досі, але коли нарід лишить
ся інертною, неполітичною масою, так нас че-
кає неминуча загибель! Таке менше більше чи-
тало ся недавно на чільнім місці в одній нашій
часописі. Сей оклик може бути, зробив би хви-
леве вражінє на якім вічу, та проте він не пе-
рестав ще бути далеко одностороннім. Довгі,
тяжєнкї віки був наш нарід інертною, неполі-
тичною масою, та й нині він не дуже змінив ся,
а прецінь якось ще здоров дихає... І певно ди-
халось би ему нині далеко легше, якби не по-
лишено було его доси анальфаетом, якби зв-
часу постаратись було для него о книжку, яка
горячому політикови видаєть ся так маловартна,
якби его освічено, піднесено інтелектуально
й економічно. Тоді й політичне житє мусіло-б
скласти ся гарнійше. Не перечу, сила народа
зависить головно від політичних умовин его
житя, але з другої сторони годі не признати, що
прим. Поляки опінію культурного народа в Е-
вропі завдячують тепер не так збавкрутованій та
здегенерованій шляхті, не так пересяклій дефрав-

даційним духом буржуазії, як Сенкевичеві
Шопенові і взагалі людям, що в політикою не
мають нічого спільного. Одна книжка Quo vadis
рознесла польське імя по цілім світі, — для
нас книжка взагалі не має ніякої вартости. Книж-
ка, сказано, не уратує нас від загибелі... Впрочім
річ погляду. Я все таки думаю, що менше пу-
стого політикованя та більше культурної праці
нам не зашкодило би. Добре интересувати ся
страйками, горячити ся виборами, але й не зле
прочитати собі від часу до часу свіжу книжку,
передискутувати свіжу ідею. В книжці можна та-
кож часом щось мудрого вичитати, не лише
в часописі. Вправді много молодих людей кін-
чить студії, не прочитавши поза фаховою книж-
кою більше нічого і занявши в суспільности ста-
новище, крім фахових справ не интересуєть ся
абсолютно нічим, часто спадючи загалними
відомостями до уровню лішого ученика низшої
гімназії, — але не вжеж наш загал складаєть
ся лише з таких «індивідуів». А наша «славна
ідейна молодіж» з малими винятками поза
скриптами та академічними вічами не ба-
чить для себе також нічого цікавого? Вона
то передовсім, вона повинна бути першим
консументом нашого книгарського товару, заін-
тересоване книжкою повинна вона внести серед
ширшу суспільність і дискусіями та розмовами
приневолити її купити сю книжку, наколи один
або другий «патріот» не хоче заслужити на імя
ігноранта. Молодіж повинна стати сіннімом-сві-
жої думки, свіжих поглядів, свіжих новин, не
лише політичних, але й літературних. Умовий
рух викличе тоді рух в книгарні, рух в вида-
вничстві, рух літературної продукції. Тоді може-
би імя нашої нації пішло трохи в рух проміж
імена інших культурних народів. О. К.

Дві панночки

можуть найти поміщенє в рускїм домі в дуже
здоровій часті міста; дома німецка конверсація
і фортепян до ужитку. Близша відомість в ре-
дакції «РУСЛАНА».

Читайте! читайте!

Повне виданє Творів ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

коштує лише 2 корони!

Товариство «Просьвіти» бажаючи, щоби в
кождій руській хаті находили ся Твори Тараса
Шевченка, видано сими днями найдешевший
збірник сих творів п. з. «ПОЕЗІЯ Т. ШЕВЧЕНКА».
Книжка, оправлена в полотно з золоченими ви-
тисками, може бути найгарнійшою окрасою ру-
ських хат. Папір веліновий, формат на взір єв-
ропейських клясиків, сторів 698.

При замовленю 10 прим. даємо 10% опу-
сту. Висилає ся тільки за надісланем 2 кор. 30
сот. на адресу: **КАНЦЕЛЯРИЯ «ПРОСЬВІТИ» у
Львові** (Ринок ч. 10).

COLOSSEUM Ernesta Thorna
у Львові, в пасажи „ГЕРМАНА“ ул. Сєнішна
Найславнійша програма!
від 16. до 30. вересня 1902.
При співучасті військової музики 30. п. п.
1) **Марш.** 2) **Увертура.** Рекламограф. 3) **Се-
стри Клетт,** тирольскі дуетистки. 4) **Zizi Papillon,**
париска ексцентрична тансерка акробатична. 5) **Ricardo Benedetto,**
трансформаційно комічні па-
родисти опер. 6) **Edgar Jones,** амер. музикальний
мурич в своїй вільлі «Зулю». 7) **8 Діамантів 8**
супів і танець англійський. 8) **Орхестра.** 9) **Братя**
Sayton, імітатори крокодилів. 10) **Miss Veronika,**
народний танець ексцентричний на острові Куба.
11) **Mariot,** гуморист. 12) **The Worthtey's,** найно-
війший електричний винахід, музикальний авто-
мобіль.

Що дня о 8. год. вечером велике предста-
вленє. В неділю і свята два представлення. Що
п'ятниці **High-Life** представленє. Білети вчасній-
ше можна замовляти і набути в конторі Пльона
при ул. Кароля Людвика ч. 9. у Львові.

Найновійший твір
Л. Лопатинського
„ПАРАЦЯ“
комедия в 3 актах зі сльівами
(з побуту літників)
відзначає ся невичерпаним йовіальним гумором
і жвавим діяльгом. Ся комедия збогачує знатно
галерею типів у наших народних штуках так
з кругів селян, як і міщухів. Сьмішність ситуа-
цій і характерів розміщена рівномірно між му-
жиків і панів, і тому ся комедия надає ся над-
звичайно до вистав по читальнях, бо селянин
не буде тут бачив себе як звичайно в комедії
упослідженем недотепю, але противно має на-
годи посьміятися трохи і з містових літників.
Попри те все сей твір носить на собі знамя
етичної і патріотичної свідомости.
— Ціна 2 кор. —
Набути можна у накладчика **С. Горуна** у
Львові, пл. Домбровського ч. 1, і в книгарнях.

ДОБРА НАГОДА!

Наровній мліи в гарній
і урожайній околиці, по-
ложений на руско-поль-
ській границі, де кілька
миль навкруги нема ні-
яког ко журующего млі-
га, а цілий тамошний о-
круг обмежений лише
на него, а до продажі з
вільної руки; без довгу,
під вигідними умовинами
сплати, ціна 12,000 злр.;
4,000 злр. треба аложити
сейчас, решту пізнійше—
за оплатою невисокого
проценту.— Баваших ві-
стей уділять Антін Буци
в Моравських Границях
(Mährisch Weisskirchen)